

#TarkkaFyrkka – ekonomiska bekymmer?

Ledarens guide

asiakastiето

TARKKA
FYRKKA

NUORTEN
AKATEMIA

asiakastiето

Verkstadens uppbyggnad

Verkstadens längd är 75 minuter. Uppgifternas längd är riktgivande.

- 1 Inledning (3 min)
- 2 Kahoot-frågesport (10 min)
- 3 Uppgiftskort: En obetald räkning? (25 min)
- 4 Vem ska jag be om hjälp? (5 min)
- 5 Diskussionsövning i par (7 min)
- 6 Gruppdiskussion: Vad är bästa sättet att hjälpa? (5 min)
- 7 Hur föra på tal? (10 min)
- 8 Varifrån får jag hjälp? (5 min)
- 9 Respons, repetition och tack (5 min)
- + Bilaga: Extrauppgift: Fem gånger varför

Unga, pengar och ekonomihantering hör tätt ihop. Ungdomen är en tid då man blir självständig och tar ansvar för sitt eget liv, också ekonomiska frågor. Unga behöver kunskap om och stöd i detta. Det finns stora skillnader i ungas ekonomiska kunskaper: en del sparar i aktier och fonder medan andra brottas med obetalda räkningar och otillräckliga inkomster. Konsumtionssamhället och sökandet och formandet av den egna identiteten skapar för sin del press. Ansvarsfull hantering av den egna ekonomin är en viktig del av livet och av att lyckas bli självständig.

Utgångspunkten för verkstäderna TarkkaFyrkka – Ekonomiska bekymmer? är att uppmuntra unga till att fundera över den egna ekonomin samt att väcka tankar om betydelsen av den egna kreditupplysningen. I verkstäderna behandlas känslor kring pengar och skuldsättning och ges redskap att tala om pengar, söka hjälp och reda ut sin situation när skuldsättningen hotar att bli en spiral.

I verkstäderna får de unga fundera över sin egen ekonomihantering och vad som kan hända om man inte betalar sina räkningar i tid. I verkstäderna stärks de ungas kunskaper om ekonomi och deras ekonomihanteringskompetens ökas med hjälp av funktionella och engagerande metoder. Funktionella metoder vi använder är till exempel grupparbeten, spel och växelverkande diskussioner mellan verkstadsledaren och de unga.

Verkstäderna är en del av Nuorten Akatemias och Suomen Asiakastieto Oy:s gemensamma projekt med syftet att förebygga ekonomiska problem bland unga.

Ledarens material för verkstaden:

- Skriv för varje grupp ut uppgiftskort med sex begrepp, sex förklaringar och fyra Rädda situationen!-kort
- Skriv ut detta manus åt dig själv eller ta med det i digital form
- A4-papper, pennor, tuschpennor, små post-it-lappar
- Kahoot-frågesporten (kontrollera på förhand att den fungerar)
- #TarkkaFyrkka Power Point-presentationen

Diorna 1 och 2

Gruppen bekantar sig först med temat genom att gå igenom sakerna i ledarens inledningsdel.

2 Kahoot-frågesport

Dia 3

I Kahoot-tjänsten har det skapats ett frågeformulär som de unga svarar på ensamma eller i smågrupper med hjälp av en smart enhet. De unga loggar in med spelets kod på webbplatsen på adressen kahoot.it. Kahoot-applikationen kan också laddas ner på en apparat, men det är inte nödvändigt.

Börja använda Kahoot-tjänsten i verkstäderna så här:

1. Logga in på Kahoot-tjänsten på klassens apparat.
2. Välj TarkkaFyrkka-formuläret.
3. På rutan syns en pinkod som eleverna kan logga in med på sina egna smarta enheter.
4. Eleverna får snabbt välja en signatur åt sig själva eller åt sin grupp.
5. I rutan syns namnen på deltagarna, och frågorna kan startas när alla är inloggade i frågesporten.
6. Frågeformuläret innehåller sex frågor och alla har fyra svarsalternativ. Ledaren läser frågorna och svarsalternativen. Eleverna har 30 sekunder på sig att svara på frågorna. Mellan frågorna ges de rätta svaren. Eleverna får också en möjlighet att diskutera och ställa följdfrågor.
7. I slutet av frågesporten kan man tillsammans se på vilket lag eller vilken signatur som vunnit.

Tips: Datatekniska problem är möjliga. Då kan frågesporten genomföras så att frågorna läses ur ledarens guide och eleverna skriver ner sina svar på papper.

Frågesportens frågor:

1. När jag inte har tillräckligt med pengar att betala en räkning före förfallodagen:

- a) Väntar jag tills jag får pengar och betalar räkningen för sent
- b) Ber jag borgenären om mer tid att betala räkningen
- c) Lånar jag pengar av någon
- d) Låter jag skamset bli att betala

Ledaren berättar: I den här uppgiften finns det många potentiella alternativ, bland vilka B. och C. rekommenderas i första hand. I första hand lönar det sig alltid att be om mer tid för att betala en räkning, men ibland kan det vara okej att låna pengar. Om en räkning inte betalas alls eller inte betalas i tid, blir det i längden dyrt.

2. Vem är borgenär?

- a) Staten
- b) Utmätningssmannen
- c) Den som ursprungligen skickade räkningen
- d) Ett inkassoföretag

Ledaren berättar: Rätt svar är C. borgenären är alltid den som från början har lånat pengar eller erbjudit en tjänst/produkt, det vill säga den som ursprungligen skickade räkningen.

3. När uppstår det en anteckning om betalningsstörning?

- a) När jag får en betalningspåminnelse
- b) Efter ett brev från ett inkassoföretag
- c) När en räkning har gått till utsökning och jag inte kan betala den
- d) När jag har många obetalda räkningar

Ledaren berättar: Rätt svar är C.

4. En anteckning om betalningsstörning kan påverka negativt på att:

- a) Beviljas studielån
- b) Få bank-id
- c) Få bostad
- d) Få bostadsbidrag

Ledaren berättar: Rätt svar är A och C. En anteckning om betalningsstörning påverkar inte stöd som samhället betalar. Vissa banker beviljar inte studielån åt personer som har en anteckning om betalningsstörning.

5. Vad är idén med en anteckning om betalningsstörning?

- a) Förhindra brott
- b) Rädda en skuldsatt person från sina skulder
- c) Arbetsgivaren kan reda ut om jag har ekonomiska problem
- d) Förhindra att skuldsättningsproblemet växer

Ledaren berättar: Rätt svar är D. Syftet med en betalningsanmärkning är att stoppa överskuldssättningsspiralen.

6. Vilket av dessa är ett inkassoföretag?

- a) Lowell Finland Ab
- b) Intrum Oy
- c) Perintäritari Oy
- d) Tehoperintä Oy

Ledaren berättar: Alla är rätt. Det finns många inkassoföretag.

3. Uppgiftskort: En obetald räkning? 25 min

Diorna 4–7

Deltagarna blir med hjälp av uppgiftskorten bekanta med skuldsättningsprocessen och hur man får en anteckning om betalningsstörning. Samtidigt får de kunskap om vad en anteckning om betalningsstörning i kreditupplysningen påverkar, och hur och när en anteckning om betalningsstörning kan förhindras.

För detta behövs: begreppskorten och förklaringarna samt Rädda situationen!-kortet.

Skeden:

1. Indelning i grupper.
2. Ledaren delar ut begreppskorten och förklaringskortet. Grupperna har tre minuter på sig att kombinera begreppen och förklaringarna. När grupperna är klara, går man tillsammans igenom vilka som hör ihop.

3. Ledaren ber grupperna placera begreppen på tidslinjen. Vad händer och i vilken ordning? Grupperna har tre minuter på sig. När grupperna är klara, går man tillsammans igenom den rätta tidsordningen.
4. Ledaren delar ut fyra Rädda situationen-kort åt varje grupp. Grupperna har en minut på sig att fundera över var de skulle kunna placeras på tidslinjen. När grupperna är klara, går man igenom situationer när det lönar sig att kontakta borgenären för att komma överens om betalning innan situationen blir värre.
5. Till slut samlas alla uppgiftskort in.

Rätt svar på alla punkter finns i Power Point-presentationen, dia 7. Förklaringskortet är märkta med siffror och det rätta begreppet finns också på dia 7.

4. Vem ska jag be om hjälp?

5 min

Dia 8

Syftet med uppgiften är att väcka till att fundera över om man har någon eller några instanser i sitt liv som hjälper vid behov.

För detta behövs: små post-it-lappar, pennor

Skeden:

1. Ledaren ber varje deltagare att ta en post-it-lapp, fundera en stund tyst för sig själv och sedan skriva på lappen vilken person eller instans hen skulle kunna be om hjälp vid ekonomiska bekymmer. Man måste inte skriva en persons namn på lappen om man inte vill, t.ex. "syster" räcker.
2. Instruera var och en att fästa sin lapp på väggen.
3. Ledaren går igenom lapparna och/eller kommenterar svaren kort. Obs! Det lönar sig att gå igenom svaren både med humor och sensitivitet. Om någon har svarat t.ex. "jag vet inte" eller "ingen", diskutera tillsammans varifrån man skulle kunna få hjälp.

Diorna 9–10

Ekonomiska problem hänger ofta också ihop med ångestfyllda känslor, såsom skam, sorg, rädsla, ilska eller mindervärdighet. För att undvika dem vågar vi inte alltid be om hjälp i tillräckligt god tid. Det är viktigt att förstå att också tråkiga känslor är vanliga, och de kan inte förhindras, men trots dem måste man agera och be om hjälp. Syftet med följande uppgift är att få deltagarna att fundera över hur ekonomiska problem känns.

Obs! Att få igång diskussionen kan (beroende på gruppen) kräva att ledaren ställer frågor och väcker. Det lönar sig att förbereda sig på det här genom att till exempel på förhand fundera över exempelsvar.

För detta behövs: Pennor och papper (A4) för varje par

Skeden:

1. Deltagarna delas in i par (också grupper på tre personer fungerar).
2. Se på sidan 9 i Power Point-presentationen och läs texten på den (och nedan).
Ledaren kan också berätta om den med egna ord.

”Du är student och bor i en hyreslägenhet. Dina inkomster är så små att ditt konto är tomt när du har betalat hyran och handlat. Dessutom borde el-, telefon- och försäkringsräkningarna betalas. Du har låtit bli att betala några räkningar eller betalat dem för sent, och du vågar inte öppna brev som trillar genom brevkastet. Du försöker låta bli att tänka på saken och fortsätta leva som vanligt.”

3. Instruera paren att tillsammans fundera över hurdana känslor och tankar som väcks i situationen (dia 10). Det finns inga rätta eller fel svar. Ledaren uppmuntrar vid behov genom att ge exempel: ”Skulle du tänka dig att du är sorgsen/förbryllad/besviken i den här situationen? Varför/varför inte?” eller ”En eventuell tanke skulle kunna vara: jag är rädd att alla snart får veta att jag är pank.”
4. Ledaren ber paren att skriva ner på papper (minst) fem olika känslor eller tankar. Ledaren kan gå runt och hjälpa paren i diskussionen vid behov.
5. Genomgång: Gå igenom med hela gruppen hurdana svar ni fick. Skiljde sig svaren från varandra? Hur var det att försöka sätta sig in i exempelpersonens situation? Var det lätt/svårt att hitta på svar? Vad tror du det beror på?

6. Gruppdiskussion: Bästa sättet att hjälpa? 5 min

Diorna 11–12

I den här uppgiften väcks diskussion om olika sätt att hjälpa samt om att beakta hjälparens egna psykiska och ekonomiska resurser.

Skeden:

1. Deltagarna återvänder till grupperna.
2. Läs stycket MILO på sidan 11 i presentationen.
3. Grupperna funderar över om de skulle hjälpa Milo (dia 12). Varför? Varför inte? På vilket sätt skulle de hjälpa? Grupperna skriver ner sina svar kort på papper. Ledaren går runt och hjälper grupperna med diskussionen och deltar vid behov.
4. Dela med er av era tankar tillsammans. Det är bra att lyfta fram att det bästa sättet att hjälpa en kompis oftast inte är att låna pengar, trots att kompisen önskar det. På lång sikt kan det leda till en skuldsättningsspiral.

7. Modell för att föra på tal – hur tala om svåra saker?

10 min

Diorna 13–19

Ett sätt att förebygga ekonomiska problem är att modigare föra ekonomiska bekymmer på tal och ingripa till exempel i en kompis eller närståendes situation. Att föra på tal kan emellertid kännas svårt och då undviker man hellre det. Modellen för att föra på tal är ett sätt att närma sig en svår samtalssituation. Den fungerar inte som sådan i alla situationer, men kan göra det lättare att behandla svåra saker.

Det lönar sig för ledaren att gå igenom modellen på förhand för att förstå och kunna förklara den. Man kan också påminna deltagarna om att det hjälper att observera och förstå sina egna känslor också då man själv borde be om hjälp.

För detta behövs: Power Point-presentationen

Skeden:

1. Se på sidan 14 i presentationen. I modellen ingår fem steg som hjälper att förbereda sig på ett svårt samtal.
2. Gå igenom varje punkt noggrannare och använd er av Power Point-presentationen (sidorna 15–19) och Milos berättelse. Ledaren berättar åtminstone följande saker och exempel:

Motiv dvs. orsak (dia 15): Fundera över varför du vill ingripa i din väns situation och ta upp saken. Vill du att Milo ska må bättre eller är du närmast orolig för din egen situation som lägenhetskompis? Försök motivera ingripandet ur Milos synvinkel. Ju noggrannare du kan motivera för dig själv orsaken till att ingripa, desto stabilare kan du vara i samtalssituationen och stå bakom dina ord. Det finns också situationer när det inte är din uppgift att ingripa; ibland kan den egna livssituationen vara så tung att man helt enkelt inte har krafter att hjälpa någon annan. Det är också viktigt att identifiera.

Förberedelse (dia 16): Före samtalet är det bra att fundera på förhand vad som eventuellt kommer att ske under samtalet. Om du känner Milo väl, vet du kanske hur han brukar reagera. Blir han lätt arg? Drar han sig undan? Avfärdar han situationen med skratt? Förbered dig också på vad Milos reaktion väcker i dig. Om du snabbt blir upprörd och du vet att du lätt blir irriterad på Milo, förbered dig på det. Om du vet att du fylls av ångest av Milos reaktion, fundera på om du skulle kunna acceptera dina känslor och bara låta dem vara. Fundera också över dina ordval; hur lönar det sig att lägga fram saken just för Milo? Ta på förhand reda på var Milo skulle kunna få hjälp. På så sätt kan du klarare visa att du är på hans sida.

Mandat (dia 17): Mandat betyder tillstånd. Be Milo om lov till samtalet: "Har du en stund/Är det nu ett lämpligt ögonblick för dig att prata?" För det mesta är en människa mottagligare om hen själv har varit villig att tala med dig och inte har bråttom någonstans. Kom ihåg att Milo också har rätt att vägra diskutera; du kan inte tvinga någon till det.

Samtal och att lyssna (dia 18): När det är dags för samtalet, sträva efter att tala så rakt och lugnt som möjligt. Förklara inte det du säger, utan lita på att du har rätt. Onödiga förklaringar och kringgående ("Alltså det här är egentligen ingen stor grej..." "Det går ibland så här för mig också, och det här är ingenting man...") minskar betydelsen av det du säger. Rak respons är ofta det vänligaste sättet att närma sig, trots att det till en början inte känns så.

Acceptera Milos reaktion och också din egen känsloreaktion. Håll ditt eget motiv i minnet. Lyssna uppriktigt och visa att du hör genom att sätta ord på Milos reaktion: "Jag märker att det här irriterar/förbryllar/roar dig." Låt Milo tala och svara.

Söka lösning (dia 19): När du har lyssnat på Milo, berätta att du färdigt har sökt instansar som man kan vända sig till. Berätta att det finns hjälp att få och visa konkret varifrån. Lova vid behov att hjälpa.

3. Diskutera tillsammans hurdana känslor modellen väcker. T.ex. i hurdana situationer skulle man kunna utnyttja den? Har du brukat be om tillstånd till samtal? Är det lätt att lyssna?

8. Varifrån får jag hjälp?

5 min

Dia 20

På presentationens sista sida presenteras hjälpande instanser. Gå i slutet av verkstaden igenom dem en för en och besök tillsammans de hjälpande instansernas webbplatser, om ni har tid över.

9. Respons, repetition och tack

5 min

Ta till slut ett varv då varje deltagare berättar kort vad hen tänker efter verkstaden. Respons och åsikter kan också beskrivas skriftligt till exempel på post-it-lappar som fästs på väggen innan gruppen lämnar lokalen.

Tacka eleverna för verkstaden och samarbetet!

Om gruppen av någon anledning är mycket snabb och ni har mycket tid över, kan du om du vill låta dem göra följande extrauppgift, till exempel efter den sjätte uppgiften, det vill säga Hur föra på tal? .

Syftet med uppgiften är att få deltagarna att se samhällsliga och/eller känslomässiga orsaker till att en individ hamnar i ekonomiska problem. Ofta verkar det ytligt sett som om det är frågan om individens egna dåliga val, trots att till exempel familjebakgrunden spelar en stor roll.

Du behöver: Pennor och papper för varje grupp

Skeden:

1. Paren (och grupperna om tre) kombineras till grupper på 4–5 personer.
2. Läs Milos berättelse i Power Point-presentationen (sidan 11).
3. Grupperna funderar över eventuella orsaker till Milos situation. När en potentiell orsak har hittats, instruera att ännu fråga fem gånger "varför?", så att man kommer från den ytliga orsaken till grundorsaken.

Till exempel: Varför har Milo hamnat i den här situationen? – För att han inte har skött sin ekonomi. Varför har Milo inte skött sin ekonomi? – För att han inte har kunnat. Varför har han inte kunnat? – För att ingen har lärt honom. Varför har ingen lärt honom? – För att föräldrarna inte har varit hemma för att lära honom. Varför har föräldrarna inte varit hemma för att lära honom? – För att familjen hade små inkomster och föräldrarna var tvungna att arbeta mycket.

Om en grupp blir klar med uppgiften mycket före de andra, görs uppgiften på nytt från början. Gruppen väljer någon annan orsak och frågar på nytt fem gånger varför.

Genomgång: Gå igenom gruppernas svar tillsammans och diskutera dem vid behov. Obs! Det lönar sig att styra diskussionen bort från svartvitt tänkande och väcka till att observera synvinklar mångsidigt.